

70%

→ In de oude stad nog uitzondering, maar op Centumeiland krijgt zelfbouw de ruimte: 70 procent wordt hier neergezet onder eigen regie.

Jaap Huisman
AMSTERDAM

De eerste paal voor het grootste zelfbouwgebied is geslagen. Op 15 mei heeft bouwwohder Laurens Ivens deze symbolische handeling verricht op het Centumeiland, het vijfde eiland van IJburg. Wat sinds het vertrek van strand Blijburg een nog winderiger zandvlakte is, verandert de komende jaren in een wijk met maar liefst 1500 duurzame zelfbouwoningen. Hier wordt 70 procent van de huizen door de bewoners zelf gebouwd. Groter was een zelfbouwlocatie nog nooit in Amsterdam.

Al twee jaar ligt er een kaart met de kavels waarop belangstellenden zich konden intekenen in drie smaken: collectief particulier opdrachtgeverschap (bouwgroepen), particulier en mede-opdrachtgeverschap. Wat de bewoners gaan delen, is een wijk die duurzaam en regenbestendig is. Dat wil zeggen dat het hemelwater niet wegstroomt in het riool maar wordt opgevangen in wadi's, open geulen in de parken.

Centumeiland ligt in het verlengde van Haveneiland en vormt de verbinding met Strandeiland, dat sinds vorig jaar wordt opgespoten. Daarmee is de archipel van IJburg zo goed als gereed.

Zelfbouw heeft een grote vlucht genomen sinds het eerste project op Borneo/Sporenburg werd opgeleverd, de Scheepstimmermanstraat. Dat is alweer ruim twintig jaar geleden. Het vroegste zelfbouwproject staat in Noord (Nieuwendam-Noord) waar in 1986 al vrije kavels werden uitgegeven.

Creativiteit

Goed beschouwd heeft de zelfbouwende burger altijd zijn kans gegrepen in Amsterdam. De grachtengordel is het succesvolle bewijs. Aan het eind van de vorige eeuw waren er andere uitgangspunten. Zelfbouw diende twee doelen: de hegemonie van de woningbouwverenigingen doorbreken en uiting geven aan het individualisme en de creativiteit van de consument. Die nam niet langer genoegen met de strenge regulering en de eenvormigheid van de (sociale) woningbouw.

Ook de crisis in de bouw speelde mee. Bij gebrek aan opdrachten gingen architecten noodgedwongen voor zichzelf of voor hun familie ontwerpen. Van de nood een deugd gemaakt.

Amsterdam is, vergeleken met een gemeente als Almere, nog een kleine speler in de zelfbouw. Dat komt nu door het gebrek aan beschikbare kavels. Naar schatting is 1 procent van de koopwoningen in de stad door zelfbouw tot stand gekomen. Er zijn meer verklaringen. De grondprijzen zijn hoog, de stress en risico's eveneens, en de welstandsregels zijn de laatste jaren aangescherpt. Amsterdam maakt een onderscheid tussen welstandsvrije en gebonden kavels. Welstandsvrij is bijvoorbeeld Buiksloterham in Noord, waar variëteit en diversiteit hoogtij viert, terwijl er op het Zeeburgereiland striktere regels gelden ten aanzien van bouwhoogte en materialen.

Wonen Zelfbouwprojecten in opmars

Laat duizenden huizen bloeien

Zelf je huis bouwen, steeds meer Amsterdammers maken hun droom waar. En als je er dan aan begint, wordt die droom dan waargemaakt? En ook: zijn die zelfontworpen woningen een aanwinst voor de stad?

Ideeën die zich niet lieten temmen

Zelf een gewoon huis bouwen is al complex, maar de Amsterdamse projecten leggen de lat steevast bovengemiddeld hoog. Eisen aan vorm, gebruik en duurzaamheid leveren bijzondere complexen op.

1 Schoonschip

De zelfgebouwde woonark, op een betonnen bak, is al jaren een bekend verschijnsel in Amsterdam: je hoeft de oevers van de Amstel en het IJsbaanpad maar af te speuren. Bungalows op het water, met een houten bekleding en veel glas aan de waterkant. De drijvende woning vinden we in verschillende gedaanten terug in andere delen van de stad.

De nieuwste aanwinst is Schoonschip in het Johan van Hasseltkanaal in Amsterdam-Noord. Bewoners/opdrachtgevers hebben architectenbureau Space&Matter een stedenbouwkundig plan laten maken voor 30 woonarken. Daar komen 46 huishoudens. Hun ambitie: de duurzaamste wijk van Europa zijn. Dat betekent zonnepanelen, driefoudige glas-isolatie, warmtepompen, watercirculatie en sedumdaken. En veel meer. Zeventien architecten hebben aan elk drijvend paleisje getekend in overleg met de bewoner. De woonarken liggen zo gesitueerd aan de steigers dat enige privacy is gewaarborgd.

Eind mei zijn op een zaterdag met veel feestgedruis de woonarken van de derde fase binnengevaren waardoor de wijk langzaam vorm krijgt. Duurzaamheid en vrijheid waren belangrijke motieven, onder andere te zien aan het gebruik van materialen.

Neem de bewoners Timo, Markus, Yvonne en Emil. "Wij hebben gekozen voor strobouw. Je stopt dan letterlijk strobalen in de muren van je huis. Dat is naar ons weten nog niet eerder toegepast op een drijvende woning. Maar het wordt absoluut geen hobbitstee. Onze architect Hans Kuijpers werd geïnspireerd door de moderne Japanse architectuur. We beschouwden het als een voorrecht om deel uit te maken van een voorlopersproject."

2 Driegeratiewoning

Beta-architecten ontwierpen in Buiksloterham een opvallend huis, gesloten aan de Klaprozenweg, open aan de achterkant. Het ontwerp dong mee naar de Gouden A.A.P., maar in die strijd bleken de stations van de Noord/Zuidlijn onverslaanbaar. Van de zelfbouwprojecten is het een van de meest gedurfde, omdat het interieur inspeelt op de flexibele woonomstandigheden. Je kunt tegelijk jong zijn en oud worden in deze woningen.

Voor dit appartementengebouw voor twee huishoudens heeft Beta een concept ontwikkeld dat voorziet in een veranderende ruimtelijke vraag. Het oudere stel, afkomstig uit de provincie maar op zoek naar zorgvoorzieningen in de stad, woont boven met een riant uitzicht over de stad. Dit appartement is toekomstbestendig ontworpen. Het is gelijkvloers met een eigen liftinstallatie. De benedenwoning heeft een kantoorruimte en een directe relatie met de tuin; ideaal voor een gezin met werkende ouders en kleine kinderen.

Omdat de noordkant geen zonlicht krijgt en aan de drukke weg ligt, is die gevel gesloten, terwijl de zuidkant zich juist volledig opent met glazen serres en veranda's. Zo wordt zowel energie bespaard als opgevangen.

Lees verder op pagina → 16

→ De wijk Schoonschip drijft als eerste zelfbouwproject op het water in Buiksloterham. FOTO EVA PLEVIER

Op een overzichtsexpositie bij architectuurcentrum Amsterdam, een samenwerking tussen Urban Studies van de Universiteit van Amsterdam en het collectief Failed Architecture, wordt de balans opgemaakt. Welke architectuur hebben de experimenten opgeleverd? De voorzichtige conclusie kan zijn dat alles mogelijk is: van klassiek, postmodern tot ecologisch op het Steigereiland, tot luxueuze modernistische villa's aan de Weespertrekvaart. Daar staat ook een eigentijdse versie van Villa Kakelbont tussen.

Buiksloterham heeft zich ontwikkeld tot een verticaal silhouet met kleurrijke blokken. Dit gebied is sinds enkele maanden verrijkt met de eerste zelfbuurwijk op het water, de drijvende buurt Schoonschip in het Johan van Hasseltkanaal. Het algemene beeld is dat de schuine kap bij zelfbouwers nauwelijks geliefd is – te ingewikkeld vermoedelijk – in tegenstelling tot de witte kubus. Begrijpelijk, want zo kun je een vijfde gevel met daktuin/terras realiseren.

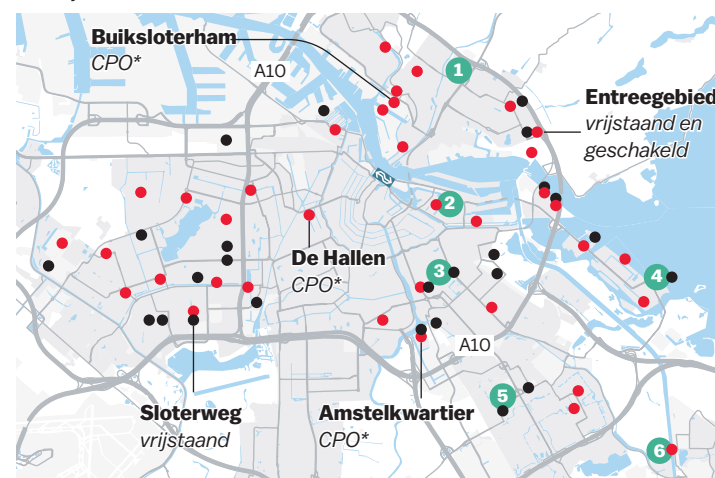
Cataloguswoning

Vergeleken met het Homeruskwartier en Oosterwold in Almere opereert Amsterdam nog bescheiden, en afgezet bij België zijn we helemaal nergens. Daar staat tegenover dat de drang om een cataloguswoning in Overijssel te bestellen hier hoegenaamd ontbreekt. Dat zou je als een pluspunt kunnen beschouwen. Want een boerderette of notariswoning is nog altijd een zwaktebod, hoezeer financiële risico's in die opzet ook worden gemeden.

Zelfbouwprojecten

Bouw je droomhuis in Amsterdam

- beschikbaar
- in uitvoering
- gerealiseerd

Bouwprojecten met (binnenkort) beschikbare kavels

1 Create@Noord geschakelde woningen	4 Centrumeiland geschakelde woningen
2 Oostenburg samen in het groot (CPO*)	5 Dubbelink geschakelde woningen
3 Ringdijk geschakelde woningen	6 Maanhof vrijstaande woningen

*Collectief Particulier Opdrachtgevenschap
BRON: GEMEENTE AMSTERDAM © LVDB/HET PAROOL